

NAGRADA HRVATSKOG GLUMIŠTA

Na zvjezdanom putu

Devetnaesta dodjela Nagrada hrvatskoga glumišta održana je u isto vrijeme i na istom mjestu kao i prethodnih godina – 24. studenoga 2011. u zagrebačkom Hrvatskom narodnom kazalištu. Na *daskama koje život znače* te središnje nacionalne kazališne kuće diskretna scenografija stiliziranih zvijezda dala je priliku hrvatskim kazališnim zvijezdama, dokazanima i onima koje će tu laskavu frazu zaslužiti kako sadašnjim tako i budućim radom, da zablistaju u punom sjaju. Svečane haljine dama i odijela gospode ili nešto manje formalna odjeća, kako tko voli i u čemu se najbolje osjeća, nada nominiranih u tridesetak kategorija da će to biti baš njihova noć, iščekivanje bližnjih te znatiželja posjetitelja i gledatelja pred malim ekranima oko toga tko će kući ponijeti žuđenu skulpturicu, i nakon intoniranja državne himne – svečanost dodjele mogla je početi. Ili možda ne? U zadnji trenutak dodjela je ostala bez voditelja pa je inspicijent krenuo u potragu i brzo pronašao zamjenu u osobi *haenkaova* konobara. Srećom, radilo se samo o skeču kojim je predstavljen voditelj ovogodišnje dodjele, glumac Jan Kerekeš, koji će tijekom večeri izmijeniti više kostima i pokazati neke od odlika svoga glumačkog, voditeljskog, ali i plesачkog umijeća.

Nakon uvoda na scenu su izašli prvi prezenteri, mladi roditelji Ines Bojanić, Daria Knez Rukavina i Marko Maković, koji su predstavili nominirane i objavili dobitnike nagrada u kategorijama kazališta za djecu i mlade. Nagradu za najbolju predstavu u toj kategoriji uručio je Srećko Šestan, ravnatelj Uprave za izvedbene umjetnosti i audiovizualnu djelatnost Ministarstva kulture RH. Dobitnike nagrada u kategorijama mladih umjetnika u drami obznani su Maja Posavec i Boris Miholjević, a potom je uslijedio duhoviti ulomak iz predstave *Amateri* Kazališta KNAP. Već pojava Vanje Matujec i Ivane Boban u pomno osmišljenom retro *stylingu* upućivala je na kategorije koje slijede – kostimografija i scenografija.

Arija toreadora iz opere *Carmen* Georgesa Biseta HNK-a u Zagrebu u izvedbi Siniše Hapača, Adele Golac-Rilović i Marije Kuhar Šoša najavila je dodjelu nagrada u pet opernih kategorija, u predstavljanju kojih se pjevačicama pridružio i njihov kolega Tvrtko Stipić. Nagradu za najbolju opernu predstavu uručio je Goran Ogurlić, glavni urednik *Večernjeg lista*. Nagradu za svekoliko umjetničko djelovanje na području opere mezzosopranistici Nadi Puttar-Gold uručila je Jelena Pavičić Vukičević, zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba i njegova izaslanica. Dugi pljesak vidljivo je ganuo umjetnicu koja je svoju karijeru počela 1949. i završila 1979. upravo na sceni HNK-a u Zagrebu.

Sljedeći prezenterski par, redatelj Dalibor Matanić i glumica Leona Paraminski, obznani su dobitnike u kategorijama radija i televizije te dobitnika Nagrade za izniman doprinos kazališnoj umjetnosti, a te je nagrade uručio Zoran Mihajlović, član uprave Hrvatske radiotelevizije.

Duhovita koreografija Igora Barberića na glazbu Mateja Meštrovića najavila je dodjelu nagrada u pet baletnih kategorija, koje su predstavili baletni umjetnici Edina Plićanić i Tomislav Petranović. Nagradu za najbolju baletnu predstavu uručio je Ivica Lovrić, pročelnik Ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba, a *baletni blok* odjavio je ulomak iz baleta *Tišina moga šuma* u koreografiji Lea Mujića i izvedbi Baleta HNK-a u Zagrebu.

Nagradu za svekoliko umjetničko djelovanje na području drame Zlatku Crnkoviću, doajenu hrvatskoga glumišta, koji je cijeli svoj radni vijek bio vezan uz pozornicu HNK-a u Zagrebu, uručio je ministar kulture Republike Hrvatske Jasen Mesić. U svom je govoru zahvale Crnković podsjetio na neke od stanica svoga prebogatog umjetničkog puta, a njegov je svim ljubiteljima glume i poezije dobro poznati glas čujno zadrhtao pred bujicom emocija.

Dobitnike nagrada u kategorijama glavnih i sporednih muških i ženskih uloga u drami obznani su Sandra Lončarić Tankosić i Sven Medvešek, a nakon kratkoga glazbenog predaha, u kojemu je Renata Sabljak uz klavirsku pratnju Mateja Meštrovića izvela ariju *Laka stvar* iz mjuzikla *Aida* ZGK-a Komedija, slijedilo je finale dodjele, kojemu su domaćice bile Nataša Janjić i Linda Begonja. Glavnu nagradu u kategoriji drame, onu za najbolju predstavu u cjelini, uručio je Duško Ljuština, direktor Nagrade hrvatskoga glumišta.

Pozitivnim emocijama nabijena večer zaključena je *Can-Canom* i ulomkom iz opere *Carmen* u izvedbi Orient Expresa. Recimo na kraju da su za ono što smo vidjeli na pozornici uz scenografa Dragutina Broza zaslužne i scenaristice Zrinka Kiseljak i Dora Delbianco te redateljica Saša Broz, dok je redatelj televizijskog prijenosa bio Ivan Miladinov.

Melodija duše

Pitanje umjetnosti i ljudskosti za Crnkovića je presudno etičko pitanje

Zlatko Crnković upisao se na glumu na Akademiji dramske umjetnosti 1955. i otada ne silazi s pozornice i ne uklanja se svjetlu reflektora. Kazao je ovo: „U negativnom liku tražim ono što je ljudsko, u lošem ološu ono što je dobro.“ Čitav život štuje pjesnike i govori ih, a oni štuju njega; čak mu pišu pjesme (Enes Kišević). Čakavac je odrastao među kajkavcima, hrvatski je standardni jezik svladao besprijekorno, a reći će ljubavnički da je hrvatski jezik među najpjevnijima u Europi zbog mnoštva samoglasnika (odmah iza talijanskog). Režirao je i odigrao Krležine kajkavske *Balade* (1968) svjedočeći kako se sva tri narječja njegova hrvatskog jezika slijevaju u njega i tvore njegov prirodni ljudski i glumački identitet. Cijelo je njegovo tijelo veliki govorni organ – i kad šapće na sceni i kad govori, podrhtavaju i dijafragme gledatelja i suigrača. Uz Svena Lastu i Tonka Lonzu najbliže je dotakao Gavellina idealnoga glumca, čija sva izražajnost izvire iz govora i jezika. Svojim studentima glume i jezičnih vježbi na fonetici uvijek naglašava ovo: „Puno mi je važnije kakvi ćete vi postati ljudi nego kakvi ćete biti glumci!“ Pitanje umjetnosti i ljudskosti za njega je presudno etičko pitanje.

Prijatelji ga zovu Crni, a akademik Nikola Batušić, vrli povjesničar hrvatskoga kazališta, zvao ga je od milja i „Zlatane“. Upravo u tom širokom rasponu kreće se ovaj glumac, čije su se nekoć crne kose osule srebrom zrele dobi. „Ti nisi za kazalište, ne znaš za sebe poraditi“ – govorili su mu, a on namjerno nije želio tkati paukovu mrežu po kojoj će se penjati do vrhunca glumišta, a potom se i s tog vrhunca strovaliti ili zakoprcati uhvaćen u vlastitoj mreži. Uvijek mu je to bilo mrsko.

„U poeziji koju čitam ima poticaja da preispitujem mogućnosti zvučenja, treperenja svoje duše, jer mislim da mi to mora biti melodija duše u

dramskom govoru, da mora biti ono što proživljavaš u sebi.“ – kazao je i potvrdio brojnim snimkama na kojima kazuje hrvatske pjesnike.

Na sceni „tražio sam unutarnju transformaciju u kojoj ne trebaš ništa na sebi učiniti, ali ne smiješ sebe istoga ponavljati. Volio sam uloge u kojima se ne prepoznajem“, govorio je i ostvarivao u praksi. Bio je vjeran kazalištu koje ga je zaposlilo 1958. godine, Hrvatskom narodnom kazalištu, igrao je u istoj sezoni i naslovne i glavne uloge, ali i posve male, neštedimice trošeći sebe i svoje vrijeme. „Nikad ne tražiti, nikad odbiti!“ Bio je vjeran i svojim studentima na Akademiji dramske umjetnosti, kojima je scenski govor predavao od 1959. godine. Dramaturg Darko Gašparović naglašava njegov „plemeniti baritonolni glasovni organ“, a akademik Nikola Batušić kaže ovo: „I tako se već četrdeset godina zastupajući govorom brojne pjesnike Zlatko Crnković neprestance objavljuje kao pjesnik govora.“

Koliko je različitih lica otkrio u sebi, koliko oprečnih maski navukao na sceni, svjedočeći u životu istinu samo svojim licem! Bio je Krležin Križovec već 1969. u „dobro skrojenom kaputu“, njegov Aurel u *Ledi* dvije godine potom, Marinkovićev dijabolični Don Fernando u *Kiklopu* 1976. u režiji Koste Spaića, pa Klaudije u *Hamletu*, pa naslovna uloga u *Dundu Maroju* HNK-a iz 1981. u čuvenoj Kunčevićovoj prijelomnoj predstavi našega glumišta...

Nije mu bilo teško iz velikoga kazališta poći u manja. Bio je nesretni Učitelj Škunca u Brešanovoj i Violićevoj *Mrduši* iz 1971. u Teatru &TD, bio je Zrinski na praiizvedbi Gavrzanovih *Urotnika* u &TD-u 1985., oslonac čvrsti Akademskoga kazališta kao Argon u Molièreovu *Umišljenu bolesniku*, Sudac Brack u Ibsenovoj *Heddi Gabler* u režiji Tomislava Radića. I na televiziji je ostalo zapisa: *Ifigenija u Aulidi* u ulozi Menelaja, 1984. Oronte u *Mizantropu*...

Pretrčavao je ulicu između Akademije i HNK-a, selio se s Dubrovačkih ljetnih igara na Splitsko ljeto, predavao scenski govor i glumcima u Splitu, a sad se pita: „Je li dovoljno mene ostalo za suprugu Lukreciju, kćeri Srebrenku i Koraljku?!“

Samo jedan dijelak navedenog bio bi dovoljan da se dramski umjetnik Zlatko Crnković ovjenča Nagradom za svekoliko umjetničko djelovanje Hrvatskoga društva dramskih umjetnika. Kao da je nekoliko velikih života sabrao u jedan, a opet ostao skroman.

Završimo njegovim riječima u pohvalu životu i kazalištu: „Vječna je tajna (i u životu samom) prava mjera izbora detalja od kojih se slaže mozaik profesionalnog puta!“ Dio te tajne Zlatko Crnković otkrio je i posvjedočio svojim životom i odnosom prema svojem pozivu i prema svojim bližnjima, kojima je uvijek darivao mir i ljubav.

Žiri za dramu: Špiro Guberina (predsjednik), Nina Kleflin-Torre, Božidar Koščak, Tomislav Kurelec, Bojana Radović

Bio sam vjeran HNK-u

Imao sam kriza, ali pazio sam se, nisam se trošio, nisam ni stigao, bio sam vjeran HNK-u, odbijao sam odlaske na razna snimanja jer sam imao dosta posla i Akademiju – moj je dan bio prepun. Pokojni Ljudevit Galic prošao je i život putujućega glumca i kazao mi je: „Nigdje vam tako toplo neće biti zimi i tako ugodno ljeti kao pod krovom HNK-a.“

razgovarao: Želimir Ciglar

U 75. godini života aktivni ste kao profesor scenskoga govora na splitskoj Umjetničkoj akademiji...

– Otišao sam iz zagrebačkoga HNK-a 2003. u mirovinu i tada sam prihvatio suradnju s osječkom Umjetničkom akademijom, a sada i sa splitskom. Akademija je unajmila prostore u Franjevačkom klerikatu, bilo je divno. No više to nije mogla financirati pa smo se preselili na Gripe, razasuli po raznim prostorima. Trenutačno smo s Likovnom akademijom u Zagrebačkoj 3, a preko puta nam je Grgur Ninski. Dolazim s otoka Čiova. Tamo sam u svojoj kući i tri puta na tjedan: ponedjeljkom, utorkom i srijedom – predajem. Noćim tada u Klerikatu, blizu bolnice, gdje je bolnički helidrom. Lijepa je to zgrada, u kojoj sam dobio apartman. Odlično se osjećam. Svi mladi klerici primili su me kao obitelj, cijene me, srdačni su i to je kao neka kruna na kraju svega, na kraju svih nedaća. Tako lijepo živim da Vam to ne mogu ispričati!

Nema više Bühnensprache (scenskoga govora), nema autoriteta njegovanog normiranog jezika, ne poštuje se standard, nego kojekakve lijenčine uvaljuju svašta

Darko Gašparović naglašava Vaš „plemeniti baritonadni glasovni organ“. Navode Vas, uz Tonka Lonzu i Svena Lastu, kao najblistavijeg predstavnika Gavelline „tonske metode“. Stvara li se takav glas ili se rađa?

– Glas je po svim karakteristikama dar koji glumac dobiva u jednom trenutku, a onda je čovjekova osobina po kojoj ga prepoznajemo, po kojoj je njegova *osobna iskaznica*, po kojoj *znam tko si*. Taj glas jedan je od uvjeta da čovjek može slobodno posegnuti u interpretaciju u kazalištu i u javnosti i vrlo je osjetljiv organ. Može se njegovati, može se razvijati jako učinkovito, može se preoblikovati u svakom pogledu u nešto lijepo i uzorito. Ako inicijalno ne pogriješimo, ako suspregnemo grč, on nam nudi nosivu snagu za sve što želimo iskazati. Preduvjet je opuštenost, koja glasu daje gibljivost i potrebnu snagu te mogućnost da zvuči kao glas duše. Stanislavski je kazao: „Kako ćeš glasom izjaviti ljepotu ako se nisi za nju osposobio u sebi i u životu?!“

Jedna je od najneobičnijih uloga u Vašoj karijeri Šudrakin Mitreja u *Glinenim kolicima* u režiji Mladena Škiljana u HNK-u 1979. godine.

– Škiljan je redateljski autoritet, cijenim njegov ljudski i profesionalni pristup ljudima. Odigrao sam mnoštvo uloga s njim u HNK-u i jako sam zadovoljan tom suradnjom. Učinio sam nešto neočekivano: iako

HNK u Zagrebu: Marin Držić, *Dundo Maroje*, red. Mladen Škiljan, 1967.

sam bariton, odigrao sam cijelu ulogu Mitreje u falsetu. Bilo je komičnih momenata. Škiljan nam je tada držao predavanja o *Mahabharati*, o Zakonu o istinskoj glumi. Predočio nam je što bi htio od nas, a mi smo to prihvatili i odigrali predstavu kao svojevrсно upoznavanje naše javnosti s mogućom slikom o indijskoj drami iz 6. stoljeća naše ere. Tada je ta drama obavijestila našu javnost da postoji takav teatar, a predstava je bila lijepo primljena.

Bili ste Učitelj Škunca u Brešanovoj *Predstavi Hamleta u selu Mrduša Donja*. Kako je nastala i kako se razvijala ta predstava u Violaćevoj režiji u Teatru &TD 1971. godine?

– Jedan mi je stari prijatelj, kotarski nadzornik, kazao kako je poznao takvog jadnika kojeg sam igrao. Istina i oštrina istine hamletovske tragedije plete se u život tog bizarnog, čudnog svijeta u Mrduši Donjoj,

HNK u Zagrebu: Molière, *Umišljeni bolesnik*, red. Mladen Škiljan, 1976.

u Zagori, u kojoj primitivizam ulazi i dalje u radnju, daje ton. Tu se rješavaju gotovo sudbonosna otkrivanja ljudskih grijeha, ljudskih poriva koji su jako ružni. Seoski Bukara, svemogućí čovjek, šef je svega; pokojni Zvonko Lepetić igrao je Puljiza, Pulju, Krešo Zidarić je igrao Bukaru, a pokojna Minja Nikolić igrala je Majkaču; Mirko Vojković igrao je vragolastog komičara koji je predložio da se to igra... Boban je igrao Jocu Škoku, kojemu su ubili oca i onda on, kao netko tko je preuzeo ulogu Hamleta, rasvjetljava istinu. Nas smo se dvojica dogovarali tijekom priprema za predstavu – neke smo replike dijelili, poistovjetili se s ulogama... Taj čovjek, koji je prepoznao sudbinu učitelja u meni, bio je jako zadovoljan. Pa sam i ja bio sretan. To je bilo vrijeme kriza – 1971. ljudi iz političkog života dolazili su na svaku predstavu, a igrali smo je tri stotine puta. Odigrali smo je u Teatru &TD. Gdje bismo je god postavili, skidali bismo je brzo. Tako je predstava odigrala neku društvenu funkciju. Bila je subverzivna, protestna predstava protiv gadosti karijerizama. Protiv nečega protiv čega se treba boriti.

Cijeli ste život bili vjerni svomemu matičnom Hrvatskom narodnom kazalištu, a sudjelovali ste i u prijelomnoj predstavi odigravši naslovnu ulogu u *Dundu Maroju* u Kunčevićevoj režiji 1981. Koje su najsnažnije uspomene?

– To je bila tako neobična predstava. Scenografija su bile bale koje su se premještale i stvarale prostor za igru. Pamtim je po snažnoj kreaciji, prvoj uistinu velikoj Mustafe Nadarevića, koji je trijumfirao. Igrao je Pometa. Cijeli ansambl bio je na sceni. Bokčilo je bio Kruno Valentić... Tako sam bio zadovoljan da sam to dobio. U svojoj mladosti proživio sam divno razdoblje takoreći – poslijediplomskog studija u Dubrovniku. Zato sam bio siguran u jeziku. Kod Koste Spaića igrao sam u *Skupu*, koji je igrao petnaestak godina... Kad je Bogdanović prestao igrati Nika, uskočio sam. Uživao sam u radu s Kunčevićem, koji je *Dunda Maroja* napravio visoko estetizirano, ali punokrvno. Napravio je klasičnu, ali slobodnu predstavu.

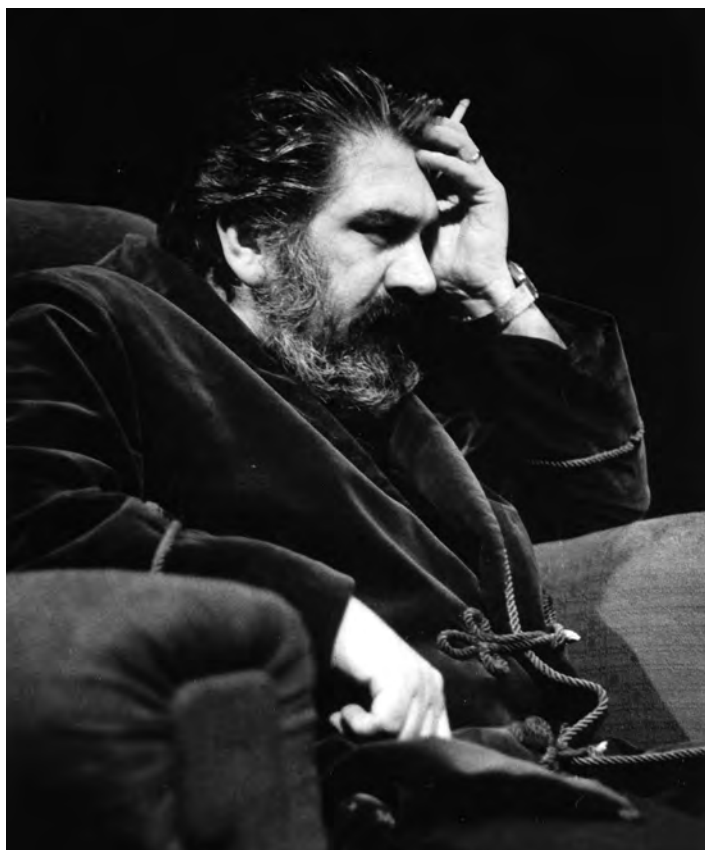
Život ste posvetili pjesnicima pa Vas je akademik Nikola Batušić nazvao „pjesnikom govora“. Danas se pjesnici rijetko čuju iz usta glumaca. Zašto?

– Ne bih rekao da se rijetko čuju. Nema onog dostojnog svečanosti govora. Drugovao sam s mnogim našim književnicima, osobito predstavnicima naše druge moderne, dakle krugovašima. Kao podstanar stanovao sam na Trešnjevci u maloj uličici, gdje su književnici imali svoju zajedničku kuću. Svi su tu bili, od Goloba do Raosa, Gotovca, Šoljana, Slamniga, Slavičeka... Sve sam poznavao, sa svima sam drugovao. Poslije smrti Josipa Pupačića 1971., napravili smo predstavu *Zaljubljen u ljubav* u HNK-u, i ja i moj drag prijatelj, Miro Šegrt, s pijetetom smo odbolovali tu smrt. Moja je kći bila vršnjakinja njegove... Pamtim naš razgovor kod trešnjevačke Name, zadnji... I s Tadijom sam bio dobar... Kad smo kod njegove gospođe u Centru za kulturu u Preradovićevoj kazivali Antologiju hrvatske lirike, eseje o pjesnicima napisao je Ivo Frangeš. Osobitu želju imao sam kazivati zaboravljene i odbačene, prešućene pjesnike koji su bili duhovne orijentacije, od Viktora Vide do Kordića... Učinio sam to kod dominikanaca u Kontakovo 1. U maloj dvorani bile su prekrasne večeri. Govorio sam i pjesme Karola Wojtyły, uvijek sam ih volio. Pjesničke predstave bile su česte u HNK-u. Primjerice, *Tragom pjesnika* u režiji Vjekoslava Vidoševića Krleži u čast ili *Svjetlost na mrtvoj straži* također u Škiljanovoj obradi, a moje *Balade Petrice Kerempuha* Miroslava Krleže bile su vrhunska dramska predstava HNK-a. Bilo je šest recitatora, a svi smo bili Petrica Kerempuh: Ivo Serdar, Ljudevit Galic, Kruno Valentić, Fabijan Šovagović, Vanja Drach; jedino sam ja još na životu. Drugi su me napustili i to je moja rana koja živi sa mnom...

Tu, red. Zrinko Ogresta, 2003.

Imao sam kriza, ali pazio sam se, nisam se trošio, nisam ni stigao, bio sam vjeran HNK-u, odbijao sam odlaske na razna snimanja jer sam imao dosta posla i Akademiju – moj je dan bio prepun. Pokojni Ljudevit Galic prošao je i život putujućega glumca i kazao mi je: „Nigdje vam tako toplo neće biti zimi i tako ugodno ljeti kao pod krovom HNK-a.“ To vam je takav dom i tako sam ga osjećao. Kao nešto nezamjenjivo. Proveo sam 31 godinu u HNK-u kao glumac, ujedno i nastavnik na Akademiji, a radio sam i razne druge poslove. Godine 1968. na poziv Petra Guberine otišao sam raditi na Fonetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i ondje sam bio predavač do 1989.. Odgojio

HNK u Zagrebu: Ranko Marinković, *Pustinja*, red. Marin Carić, 1982.

sam naraštaje. „Kako Vi nas prepoznajete?“, pitaju me. Po očima vas prepoznajem! Devedesetih sam godina bio u nekoliko navrata gost profesor na Isusovačkom sveučilištu na Šalati.

Upisali ste se na Akademiju 1955., a od 1959. predavali ste na njoj scenski govor. Uočavate li promjene u govoru i pristupu govoru među profesionalnim govornicima i glumcima?

– Nema više *Bühnensprache* (scenskoga govora), nema autoriteta njegovanog normiranog jezika, ne poštuje se standard, nego kojekakve lijenčine uvaljuju svašta, spikeri sami sebi akcentuiraju tekstove kako se sjetite... – to je daleko od prave moguće slike jednog uzoritog hrvatskog jezika.

„Volio sam uloge u kojima se ne prepoznajem, bio sam na strani comediena, tražio sam unutarnju transformaciju u kojoj ne trebaš ništa sebi učiniti, ali ne smiješ sebe istoga ponavljati“, kazali ste. Možete li to obrazložiti?

– Louis Jouvet napisao je prekrasnu knjigu *Écoute mon ami* (*Slušaj, prijatelju*), gdje govori o prirodi našega posla. Autor je razlikovnih formulacija *acteurs* i *comedien*. Godine 1966. HNK me poslao u Francusku zajedno s Vanjom Drachom. Na mojoj žutoj iskaznici napisano je zanimanje ne *acteur*, nego *comedien*. Volio sam misliti da je to plemenita razlika između duboke potrebe i mogućnosti da čovjek izrazi najljepše. Nažalost, nisam imao prilike odigrati najljepše Jouvetove uloge. Vanja Drach odigrao je i *Školu za žene* i druge... Prije upisa na Akademiju apsolvirao sam *Sistem* Stanislavskog, bibliofilsko izdanje, na biblijskom papiru, koje sam kupio kao srednjoškolac. Došao

sam na prijemni pročitavši predgovor Hrvatskoj poslijeratnoj poeziji u izdanju Seljačke sloge. Odatle sam birao poeziju za nastup – Cesarić, Ujević, Krleža... Osim *Balada* kazivao sam i njegove štokavske stihove... Kad sam slavio četrdesetu obljetnicu, na poticaj pokojnoga Anđelka Novakovića, koji je bio zadužen za to u Društvu hrvatskih književnika, dobio sam diplomu zahvalnicu za njegovanje poezije u našem životu.

Veselio sam se da ću na dodjeli vidjeti gospođu Nadu Putar Gold. Na poziv Mladena Raukara, koji je bio dobar duh takvih nastupa na televiziji, napravili smo koncert gdje je ona pjevala, a ja recitirao. Cijenim što se koristila mojim bilješkama o govoru u časopisima prigodom svoje pedagoške prakse na Muzičkoj akademiji. Veselio sam se da ću je vidjeti i veselio sam se da smo toliko čili da možemo primiti nagrade. Kad sam se na svojoj pozornici suočio s očima svemogućće publike, koja je dio moga života, moje mladosti, kao i oni koje sam odgajao kao nastavnik, kad sam sve to vidio, nisam znao hoću li moći izdržati. To je bilo takvo ganuće. Imao sam pojedinačnih nagrada – dobio sam nagradu *Vladimir Nazor* za životno djelo... Život mi je ispunjen, smiren sam i zadovoljan. U takvoj sam obitelji. Od 1959. živio sam sa ženom koja se žrtvovala za sve moje. Mučio sam se, uloge dobivao nabrzinu, zamjenjivao ljude, sa mnom su računali, bio sam i nečija žrtva... No zadovoljan sam! U HNK-u sam bio 31 godinu.

HNK u Zagrebu: nepoznati autor iz 16. stoljeća, *Venecijanka*, red. Petar Šarčević, 1971.

Nezamjenjiva umjetnica

Tridesetogodišnju umjetničku karijeru Nade Puttar-Gold obilježio je vrlo rani uspon i kontinuirano zadržavanje na visokoj razini umjetničkih kvaliteta

Nagradu hrvatskog glumišta za svekoliko umjetničko djelovanje u kategoriji opere godine 2011. dobiva naša proslavljena primadona, dugogodišnja članica opernog ansambla HNK-a u Zagrebu u vrijeme tzv. Zlatnog doba Zagrebačke opere te redovita gošća velikih opernih kuća, mezzosopranistica Nada Puttar-Gold. Njezinu je tridesetogodišnju umjetničku karijeru obilježio vrlo rani uspon i kontinuirano zadržavanje na visokoj razini umjetničkih kvaliteta. Otpjevala je pedesetak uloga i nastupila oko tisuću puta na koncertima i u operama.

Rođena je 5. studenoga 1923. u Varaždinu, gdje je s jedanaest godina počela učiti klavir. Završivši srednju školu, nastavila je privatno pohađati sate kod legendarnog pijanističkog pedagoga Svetislava Stančića, kojemu je jednom prigodom otpjevala ariju Dalile. Prepoznavši u njezinu glasu izniman talent, profesor ju je savjetovao

da studij klavira zamijeni učenjem pjevanja. Diplomirala je kod Lava Vrbanića, no vijest o njezinu prelijepu glasu proširila se i prije diplome među profesionalnim krugovima.

Već joj je 1. siječnja 1949. stalni angažman u Operi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu ponudio tadašnji ravnatelj i dirigent Milan Sachs zatraživši od Ministarstva posebnu dozvolu da zaposli studenticu. Uslijedio je debi 11. veljače u nevelikoj ali vrlo zahtjevnoj ulozi Vanje u operi *Ivan Susanjin* Mihaila Ivanoviča Glinke. I nakon diplome nastavlja raditi s profesorom Vrbanićem i razvijati svoj dramski mezzosopran, tamne boje alta i razvijenog sopranskog registra s ujednačenim tonom u cijelom opsegu. Godinu dana nakon debija, 1950., pobijedila je na Međunarodnom pjevačkom natjecanju u Verviersu u Belgiji. Po povratku u zemlju intenzivno gradi repertoar i stvara uloge po kojima će postati poznata: Amneris u Verdijevoj *Aidi*, Saint-Saënsova Dalila, Gluckov Orfej, Gotovčeva Mila Gojsalića, Azucena u Verdijevoj *Trubaduru*, Eboli u Verdijevoj *Don Carlosu*, Charlotta u Massenetovu *Wertheru*, Končakovna u Borodinovu *Knezu Igoru*, Bizetova Carmen i Santuzza u Mascagnijevoj *Cavalleriji rusticani*. Bila je nezamjenjiva umjetnica u opernoj sezoni u Zagrebu, kao i na opernim produkcijama na Splitskom ljetu na otvorenoj pozornici Peristila.

U Zagrebačkoj je operi djelovala do kolovoza 1956., kada ju je na jednoj predstavi čuo Karl Ebert, intendant berlinske, tada još Gradske a kasnije Njemačke opere, te je angažirao kao stalnu članicu. Iz Berlina 1961. odlazi u Frankfurt, gdje do 1964. pjeva u Državnoj operi, nakon čega djeluje kao slobodna umjetnica. Surađuje s vodećim dirigentima i redateljima na opernim pozornicama šezdesetak europskih glazbenih središta, najčešće u Njemačkoj, Austriji, Italiji, Francuskoj, Španjolskoj i Rusiji. Svoj repertoar proširuje ulogama u operama Richarda Wagnera i Richarda Straussa te Crkvenjarkom u Janačkovoj *Jenufi* i Mrs Quickly u Verdijevoj *Falstaffu*. Surađivala je s mnogim velikim dirigentima 20. stoljeća kao što su Hans Knappertsbusch, Karl Boehm, Lorin Maazel i Georg Solti, a partner joj je na sceni vrlo često bio njemački tenor Dietrich Fischer-Dieskau. U travnju 1969. vraća se u Zagrebačku operu, u kojoj ostaje u stalnom angažmanu sve do mirovine u prosincu 1979. Od tada predaje pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Ne treba zanemariti ni njezine nastupe na koncertnom podiju, gdje se dokazala kao nezamjenjiva interpretkinja vokalne lirike te nositeljica altovskih dionica u opsežnim vokalno-orkestralnim djelima (Bachova *Muka po Mateju*, *Muka po Ivanu*, *Misa u h-molu* i *Magnificat*, Mozartov *Rekvijem* i *Krunidbena misa*, Pergolesijev i Vivaldijev *Stabat Mater*, Haendelovi i Mendelssohnovi oratoriji, Beethovenova *Deveta simfonija* i *Misa solemnis*, Verdijev *Rekvijem* ...).

Žiri za operu: Višnja Mažuran (predsjednica), Jana Haluza, Martina Tomčić Moskaljov

Pjevati bez daha na dahu

Toliko sam bila vezana uz Peristil da sam odbila ponudu Wielanda Wagnera da dođem na Bayreuthske svečane igre i otpjevam četiri predstave jedne od valkira jer sam obećala da ću na Splitskom ljetu pjevati Amneris i Requiem

razgovarala: Marija Barbieri

Kako ste doživjeli Nagradu hrvatskog glumišta?

– Drago mi je da sam je dobila i zahvaljujem onima koji su me predložili i izabrali. Iskreno, iznenadila me je, nisam o tome razmišljala. Došla je iznenada. Dobila sam u životu dosta nagrada, a ova nekako zaokružuje moje cjelokupno djelovanje.

Koje je počelo drukčije nego što ste zamišljali kad ste se počeli ozbiljno baviti studijem glazbe. Svirali ste klavir.

– Nisam mala nikakav afinitet prema pjevanju. Kod kuće sam pjevuckala, pjevala sam popijevku *Majka* Josipa Hatzea. Mama bi mi tada rekla da to lijepo zvuči i predlagala da se upišem na pjevanje kao sporedni predmet, kad sam već na Muzičkoj akademiji. Ali to me nije zanimalo. Bila sam fanatičan pijanist. Molila sam Juricu Muraia da me preporuči profesor Svetislavu Stančiću. Nakon nagovaranja nevoljko me je primio jer nije volio raditi sa studentima koji su prethodno učili kod drugog profesora. Ali bila sam uporna i silno marljiva, vježbala pet – šest sati dnevno. Na majčin nagovor ipak sam se upisala na pjevanje kod profesora Milana Reizera. On mi je rekao da imam glas, ali da je to sirov materijal i nije baš bio siguran da će nešto moći s njim napraviti. Kad sam ga kasnije na to podsjetila, rekao mi je da mu to ne ponavljam jer je to bila njegova najlošija pedagoška prognoza. Jednoga dana profesor Stančić predložio mi je da nešto otpjevam, pozorno me saslušao i odlučno zaključio: „Odmah se upišite na pjevanje kao glavni predmet. Imate lijep glas, a pijanista ima puno. Prekasno ste, s jedanaest godina, počeli učiti klavir, a osim toga treba za to imati talenta.“ Očito ga nisam imala. Bila sam strašno žalosna, ali sam prešla na solo pjevanje. U međuvremenu je profesor Reizer je umro i došla je druga profesorica. Nisam bila zadovoljna. Onda sam otišla na omladinsko natjecanje u Beogradu. Upoznala sam Zinku Kunc Milanov, koja je tada živjela u Beogradu, bila je u krizi i tri godine nije bila članica Metropolitana. Božidar Kunc me je odveo k sestri da me čuje. Rekla mi je da imam glas sličan glasu slavne Brune Castagne, s kojom je često nastupala u Metu. Dodala je da moram puno raditi jer je pjevačka karijera vrlo teška. Već sam bila prežalila glasovir i potpuno se posvetila pjevanju. Došla sam profesor Lavu Vrbaniću pola godine prije diplome i kod njega diplomirala. I poslije sam nastavila s njim surađivati. Ali još prije nego što sam diplomirala, na jednoj sam produkciji Muzičke akademije pjevala s Nonijem Žunecom duet Amneris i Radamesa iz *Aide*. Čuo me je mo Milan Sachs, koji je pratio mladi pjevački naraštaj, i pozvao me na audiciju u HNK. Dao mi je za debi, kako je rekao, manju ulogu – Vanju u *Ivanu Susanjinu*.

Manju? Možda po opsegu, ali to je već lijepa uloga. Mezzosoprani obično počinju s manjima.

– Mo Sachs imao je vrlo istančan sluh i dao mi je ulogu za koju je znao da je mogu svladati.

Kostelnička (die Küsterin) u operi *Jenůfa* Leoša Janáčka, Berlin

Već godine 1950., samo nešto više od godinu dana otkako ste debitirali, osvojili ste prvu nagradu na Međunarodnome pjevačkom natjecanju u Verviersu. Jedan oduševljeni kritičar završio je osvrt na Vaš nastup riječima: „Kakav talent, kakva tehnika, kakva škola!“ Vrlo brzo počeli ste pjevati prvi verdijanski mezzosopranski fah. Premijera *Krabuljnog plesa* bila je u ožujku 1951. Prvu Amneris pjevali ste u veljači 1952. i već u travnju u Beču, a u siječnju 1954. bili ste Azucena na premijeri *Trubadura*. Ne bi se nikako moglo reći da je Vaša karijera išla malim koracima. Dapače.

– Razvijala sam se prilično brzo uz pomoć svoga profesora. Nakon tri godine angažmana počela sam raditi Amneris. Pjevala sam je s tek navršениh 28 godina. Slučaj je htio da sam je prvi put pjevala u Zagrebu, drugi u Beogradu, a treći u Beču. Pjevala sam je nebrojeno puta. Mladi pjevač mora raditi s pedagogom. On ne može slušati sam sebe, jer ono što se nama sviđa dok pjevamo, loše je. Mi sebe drukčije čujemo nego što nas drugi čuju. Profesor Vrbanić doista me je pripremio za inozemnu karijeru. Kad sam se vraćala iz Berlina, odmah bih išla k

njemu na kontrolu. Imala sam i sjajnog otorinolaringologa, profesora Šercera, kod kojega sam također redovito išla na kontrolu. I preporučam svakome mladom pjevaču da ide jedanput godišnje, a ako pjeva zahtjevnije uloge, i dva puta na kontrolu laringologu jer se na glasnicama sve vidi. Dr. Šercer mi je operirao mandule kad sam imala trideset godina i mo Sachs jako se bojao što će biti s mojim glasom. Prof. Šercer bio je velik stručnjak i rekao mi je da pokušam pjevati parcijalne tonove kad rade samo rubovi glasnica. Tako je pjevala glasovita Peruanka Yma Sumac, ali nije mogla nastupati bez mikrofona jer taj ton ne nosi. Svaki pjevač mora moći pjevati parcijalne tonove. To je precizni zapjev ruba glasnica.

Govorilo se da imate kožnate glasnice. Jer kakve ste sve uloge pjevali i koliko ste često pjevali – to su mogle izdržati samo zdrave i snažne glasnice.

– Ponekad se i ja čudim što sam sve pjevala, putovala iz grada u grad, imala sve pokuse koje stalno angažirani članovi imaju u velikim kućama. Da sam sačuvala glas netaknutim zahvaljujem i svomu suprugu, koji je imao jako dobar sluh i mudro bi mi savjetovao da ne pjevam uloge koje nisu za mene. Pjevala sam Kundry u *Parsifalu* i Ortrud u *Lohengrinu*, a to mi je doista bilo teško i rekao mi je da to više ne pjevam. Poslušala sam ga i poslije treće otpjevanje Kundry odložila sam je zauvijek. Nakon tri otpjevanje Ortrud u Torinu jedva sam živa ostala. Imala sam sreću da sam imala izdržljivo grlo i zdrave glasnice i, hvala Bogu, to nije ostavilo traga. Još sada s 88 godina mogu pjevati parcijalne tonove.

Koliki Vam je bio raspon glasa kad ste počeli pjevati?

– Nisam imala visine, samo do g2, a a mi je već bio jako težak, ali sam imala vrlo dobre dubine – pjevala sam čak i *duboki e*, a g mi je bio vrlo dobar. Ali kad sam došla profesoru Vrbaniću, on je tražio da *stanjim* srednje položaje i da ih pjevam *šlank* a ne široko, da ne navaljujem s dahom, da ne forsiram pa je glas dobio na gipkosti i visine su polako dolazile. Srednji položaji moraju se pjevati *šlank* a ne širiti, kao što ispravno pjeva Marilyn Horne. Publika doduše voli robusne srednje položaje, ali to nije dobro.

A poslije ste se napjevali upravo uloga koje streme visinama – Amneris, Eboli

– Stekla sam tehničku sigurnost i naučila kako se postupa s dahom i s dijafragmom, a to je najvažnije. Talijani kažu: *cantare senza fato sul fiato* – pjevati bez daha na dahu. Najlošija je usluga koju pedagog ili dirigent može učiniti pjevaču kad mu kaže: „ovdje uzmite dah”. Ne smije se uzeti dah, mora se početi bez daha na dahu. Tako su pjevale Dragica Martinis i Zinka Milanov, nisu se napuhivale s dahom nego direktno atakirale na pravom mjestu.

Kao Amneris u operi *Aida* Giuseppea Verdija, Splitsko ljeto

Sjećamo se Vaših Amneris i Orfeja na Peristilu u Splitu. Kao Amneris upravo ste se razmetali visokim tonovima koji su odzvanjali Peristilom. Pjev Vašeg Orfeja razlijevao se kamenim zdanjem Peristila omatajući se uz Katedralu, klasičnom čistoćom linije i orguljskom raskoši zdrava mezzosopranskoga glasa. Potresna je bila i Vaša Didona u podrumima Dioklecijanove palače. Koliko Vam je Peristil ostao u sjećanju?

– Puno i u vrlo lijepom. Toliko sam bila vezana uz Peristil da sam odbila ponudu Wielanda Wagnera da dođem na Bayreuthske svečane igre i otpjevam četiri predstave jedne od valkir. On je volio slavenske glasove i uzeo je Đurđu Milinković za Fricku u *Walkiri*. Ali obećala sam da ću na Splitskom ljetu pjevati Amneris i *Requiem*. No to mi je ipak bila velika pogreška jer Bayreuth je ipak Bayreuth!

Bili ste u stalnom angažmanu u renomiranim opernim kućama i praktično se niste mogli iz njega micati. Koliko ste ponuda zbog toga

propustili?

– Dosta. Dobila sam ponudu za četiri kompletna *Prstena Nibelunga* u Buenos Airesu i nisu me pustili. I to mi je jako žao. Još je toga bilo, ali bilo pa prošlo.

Mislim da ipak ne biste trebali biti nezadovoljni. Biti članica Opere u Berlinu nije mala stvar.

– Ustvari, prvo sam potpisala ugovor za Basel. Tomislav Neralić bio je glavni *spiritus movens* moga dolaska u Berlin. Kad su ga pitali koju altisticu iz Hrvatske može preporučiti, preporučio je mene. Došla sam na audiciju i kako sam već imala nešto u Baselu, htjela sam prihvatiti angažman samo na šest mjeseci. Kod svojih inozemnih angažmana postavljala sam uvjet da svake godine pjevam nekoliko predstava godišnje u Hrvatskoj. Ali njima je bila potrebna pjevačica u stalnom angažmanu – i razišli smo se. Uzeli su onda drugu, Nizozemku, ali nisu bili zadovoljni s njom pa su me ponovno pozvali. Tad sam ja postavljala uvjete. Rekla sam da ću doći ponovno na audiciju, ali s orkestrom. Intendant Karl Ebert rekao je tada da je moj glas svjetski. Imala sam vrlo dobar start u Berlinu. Najprije sam pjevala malu ulogu na praiizvedbi opere Hansa Wernera Henzea, koja je bila izviždana, a prva veća uloga bila mi je Dame Ragonde iz Rossinijeva *Grofa Oryja*, koju sam poslije pjevala u nekoliko francuskih gradova.

Pjevala sam mnogo audicija u mnogim gradovima, uskakivala sam u predstave ponekad u posljednjem trenutku, bilo je uzbudljivo i zanimljivo. Nije mi bilo teško, npr. kad su me u 11.30 u Frankfurt nazvali iz Bečke državne opere da pjevam Eboli u *Don Carlu* umjesto Regine Resnik. U 17 sati već sam bila u Beču i s aerodroma otišla direktno u kazalište da pogledam scenu. Puno mi je pritom pomogla Sena Jurinac, koja je pjevala Elizabetu.

Unutar tih, nazovimo ih *uskakivanja*, bio je i koncert pod ravnanjem Georga Soltija.

– Solti je odlazio iz Berlina u Covent Garden i zaželio je da mu na koncertu prva berlinska zvijezda Dietrich Fischer-Dieskau pjeva *Pjesme mrtvoj djeci* Gustava Mahlera, iako taj ciklus obično pjevaju žene. No Dieskau se razbolio i otkazao i Solti je zavapio što da radi. Ponudila sam mu se rekavši da poznajem ciklus i da sam ga pjevala, doduše uz klavir. Poslije pokusa zaključio je da ću pjevati ciklus na koncertu sljedeći dan. Pjevati umjesto velikog Dieskaua, koji je upravo u Americi bio proglašen najvećim pjevačem vremena, jedno mi je od najvećih i najdražih priznanja u karijeri. S Dieskauom sam pjevala Mrs Quickly u *Falstaffu*.

Jeste li imali tremu?

– Prije predstave ili koncerta uvijek. Hodala sam kao lav u kavezu, ali kad bih stupila na scenu ili podij, više nisam.

Vi ste pijanistica. Jeste li uloge sami muzički pripremali?

– Uglavnom da. Na pokuse sam uvijek dolazila s naučenom ulogom. No imali smo divnu korepetitoricu, sjajnu pijanisticu Herthu Klust, koja je u Njemačkoj bila pojam. S njom sam razradila sve uloge. Bila je vrlo emotivna i prekrasno je svirala. U njezinu sviranju klavira čuo se cijeli orkestar. Kad sam radila s njom ulogu Crkvenjarke u *Jeniifi* i s lakoćom pjevala visine, suze su joj bile u očima. Rekla mi je da Margarete Klose, najveća altistica tridesetih i četrdesetih godina u Njemačkoj, ni u svojim najsajnijim danima nije imala takve visine. Stjecajem okolnosti zamijenila sam Margarete Klose u Državnoj operi u Istočnom Berlinu (mi, stranci, mogli smo tamo ići, Nijemci iz Zapadne Njemačke nisu mogli). Pozvali su me za Fricku u *Rajninu zlatu* pod ravnanjem sjajnog Hansa Knappertsbuscha. Theo Adam bio je Wotan. Hertha Klust bila mi je velika potpora. S njom sam tako nastudirala Ortrud, ne samo pjevački nego i glumački, i pjevala je u Torinu na talijanskom, a čak sam i redatelju pomagala nekim savjetima.

Jeste li neku ulogu željeli pjevati a niste?

– Otpjevala sam sve što sam željela. Posebno sam željela Santuzzu i otpjevala je petnaestak puta. Privlačila me je kao lik, a i volim tu gazbu. Uživala sam studirajući je.

Pjevali ste talijanski i njemački repertoar. Jeste li im jednako pristupali? Jeste li pravili razlike?

– S jednakim zauzimanjem i s jednakom ljubavi pjevala sam talijanski i njemački fah. Od Wagnera sam zapravo otpjevala sve uloge za mezzosopran. U *Sumraku bogova* altistice obično pjevaju dvije uloge. Jedanput u Trstu pjevala sam četiri uloge iste večeri.

Fricka u operi *Walküre* Richarda Wagnera, Berlin

Kad uspoređujete početke svoje karijere s karijerama današnjih opernih pjevača, kome je teže?

– Mislim da je meni bilo teže jer su bili drukčiji zahtjevi. Današnji pjevači užasno su nestrpljivi, hoće odmah pjevati glavne uloge i ono što njihovu glasu ne odgovara pa se, nažalost, događa da prije završe karijeru nego što su je počeli.

Je li konkurencija bila veća prije ili sada?

– Mislim da je prije bila veća konkurencija. Danas nema takvih glasova kao što je prije bilo. Sa sigurnošću tvrdim da danas nema toliko materijala koji su perspektivni, naročito kod nas. Divim se Maxu Emanuelu Cenciću. U odličnoj je formi i prvoklasan je muzičar. Uživam u njegovu muziciranju.

Danas je u opernom svijetu uopće procvat glazbe koju on interpretira. Kakav je bio status opernog pjevač u Vaše vrijeme, a kakav je danas?

– Mislim da je to bilo prije vrednovanije.

Danas mi se čini da je to sve biznis, financijski posao. Nekada se nije moglo zamisliti da pjevač koji pravi veliku karijeru ne bi bio pjevački entuzijast. Čini mi se da danas toga nedostaje i kod mladih pjevača.

Kad ste počinjali, imali ste priliku raditi s dobrim dirigentima, počevši od mo Sachs, a da ne govorimo kasnije u Berlinu.

– Imala sam lijep početak i lijep pjevački razvoj. U osam godina u zagrebačkoj Operi otpjevala sam četrdesetak uloga i kad sam došla u Berlin i kad me profesor Ebert pitao za koju ulogu, samo sam mu odgovarala „To sam pjevala.“

Puno ste pjevali na koncertima.

– Mo Sachs vrlo me je brzo pozvao za Verdijev *Requiem*. Jednako sam voljela pjevati na koncertima i u operi. Koncerti su zahtjevniji. U operi se pomažete uživljavanjem, a na koncertu je važan izraz u glasu, u pjevanju.

Pretpostavljam da imate lijepih sjećanja iz karijere.

– Sjećam se jednog koncerta u Bukureštu. Kompletne uprave me je dočekala na aerodromu. Takvih lijepih sjećanja imam i s gostovanja u bivšem Sovjetskom Savezu, npr. u Taškentu na aerodromu putnici su čekali da ja prva uđem u avion.

Bavili ste se i glazbenom pedagogijom. Bili ste profesorica na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

– Uopće nisam imala namjeru baviti se pedagogijom, o tome nisam ni razmišljala. Nagovorio me je profesor Vladimir Kranjčević, s kojim sam često nastupala na koncertima. Kao ravnatelj Muzičke škole Lisinski pozvao me je da dođem predavati pjevanje. Četiri godine bila sam kod njega u školi. Onda sam se natjecala za Muzičku akademiju i 28 godina bila sam profesorica na Akademiji.

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolju predstavu u cjelini
Drama

Mrzim istinu

Olivera Frljića u režiji Olivera Frljića i izvedbi Teatra &TD iz Zagreba

Nagradu su preuzeli Oliver Frljić, redatelj predstave, i Davorka Begović, u ime Teatra &TD

nominirani su bili i:

1. *Amateri* Borivoja Radakovića u režiji Petra Večeka i izvedbi Kazališta KNAP, Kulturnog centra Peščenica iz Zagreba
2. *Michelangelo Buonarroti* Miroslava Krleže u režiji Dražena Ferenčine i izvedbi Kazališta lutaka Zadar

Za najbolje redateljsko ostvarenje
Drama

Dražen Ferenčina

za režiju predstave *Michelangelo Buonarroti* Miroslava Krleže u izvedbi Kazališta lutaka Zadar

nominirani su bili i:

1. Krešimir Dolenčić za režiju predstave *Čudo u Poskokovoj Dragi* Ante Tomića u izvedbi Satiričkog kazališta Kerempuh iz Zagreba
2. Oliver Frljić za režiju predstave *Mrzim istinu* Olivera Frljića u izvedbi Teatra &TD iz Zagreba

Za najbolja umjetnička ostvarenja
Drama / glavna ženska uloga

Jelena Miholjević

za ulogu Kate u predstavi *Kate Kapuralica* Vlaha Stullija u režiji Darija Harjačeka i izvedbi dramskog ansambla 62. Dubrovačkih ljetnih igara

nominirane su bile i:

1. Ivana Roščić za ulogu Slađane u predstavi *Mrzim istinu* Olivera Frljića u režiji Olivera Frljića i izvedbi Teatra &TD iz Zagreba
2. Marija Sekelez za ulogu Helene u predstavi *Diva* Marijane Nola u režiji Želimira Mesarića i izvedbi Gradskog kazališta Žar ptica iz Zagreba

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Drama / glavna muška uloga

Goran Grgić

za ulogu Grge u predstavi *Amateri* Borivoja Radakovića u režiji Petra Večeka i izvedbi Kazališta KNAP, Kulturnog centra Peščenica iz Zagreba

nominirani su bili i:

1. Milan Pleština za ulogu Leonea Glembeja u predstavi *Gospoda Glembejevi* Miroslava Krležu u režiji Vite Taufera i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu
2. Rakan Rushaidat za ulogu Dragana u predstavi *Mrzim istinu* Olivera Frlića u režiji Olivera Frlića i izvedbi Teatra &TD iz Zagreba

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Drama / sporedna ženska uloga

Petra Dugandžić

za ulogu Stele u predstavi *Amateri* Borivoja Radakovića u režiji Petra Večeka i izvedbi Kazališta KNAP, Kulturnog centra Peščenica iz Zagreba

nominirane su bile i:

1. Natalija Đorđević za ulogu Lane u predstavi *Diva* Marijane Nola u režiji Želimira Mesarića i izvedbi Gradskog kazališta Žar ptica iz Zagreba
2. Sunčana Zelenika Konjević za ulogu Alojzije Picek u predstavi *Idu svati, mlade ni* Nina Škrabea u režiji Georgija Para i izvedbi 26. Zagrebačkog Histrionskog ljeta

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Drama / sporedna muška uloga

Dražen Čuček

za ulogu Svećenika u predstavi *Kralj Edip* Sofokla u režiji Eduarda Milera i izvedbi dramskog ansambla 62. Dubrovačkih ljetnih igara

nominirani su bili i:

1. Vilim Matula za ulogu Kuke u predstavi *Amateri* Borivoja Radakovića u režiji Petra Večeka i izvedbi Kazališta KNAP, Kulturnog centra Peščenica iz Zagreba
2. Enes Vejzović za ulogu Orgona u predstavi *Tartuffe* Jean-Baptistea Poquelina Molièrea u režiji Marca Sciacaluge i izvedbi Gradskog dramskog kazališta Gavella iz Zagreba

19. Nagrada hrvatskog glumišta

**Za izuzetno ostvarenje mladih umjetnika
do 28 godina**

Drama / ženska uloga

Tara Rosandić

za ulogu Lene u predstavi *Tko je srušio Berlinski zid* Amira Bukvića u režiji Zorana Mužića i izvedbi Glumačke družine Histrion iz Zagreba

nominirane su bile i:

1. Mirela Videk za ulogu Olge u predstavi *Murlin Murlo* Nikolaja Koljade u režiji Borisa Svrtana i izvedbi Scene Gorica, Pučkog otvorenog učilišta Velika Gorica
2. Iva Visković za ulogu Marine u predstavi *Mrzim istinu* Olivera Frljića u režiji Olivera Frljića i izvedbi Teatra &TD iz Zagreba

**Za izuzetno ostvarenje mladih umjetnika
do 28 godina**

Drama / muška uloga

Filip Križan

za ulogu Olivera u predstavi *Mrzim istinu* Olivera Frljića u režiji Olivera Frljića i izvedbi Teatra &TD iz Zagreba

nominirani su bili i:

1. Marko Hergešić za ulogu Dječaka, 15 u predstavi *Kamenje* Toma Lycosa i Stefa Nantsoua u režiji Ivice Šimića i izvedbi Kazališta Mala scena iz Zagreba
2. Ivan Magud za ulogu Luka u predstavi *Kate Kapuralica* Vlaha Stullija u režiji Darija Harjačeka i izvedbi dramskog ansambla 62. Dubrovačkih ljetnih igara

**Za najbolju lutkarsku predstavu ili
predstavu za djecu i mladež**

Veli Jože

Vladimira Nazora u režiji Zorana Mužića i izvedbi Gradskog kazališta Trešnja iz Zagreba

Nagradu je preuzeo Saša Anočić, ravnatelj Gradskog kazališta Trešnja

nominirane su bile i:

1. *Družba Pere Kvržice* Mate Lovraka u režiji Olivera Frljića i izvedbi Gradskog kazališta Žar ptica iz Zagreba
2. *Ovo bi mogla biti moja ulica* Jelene Kovačić i Anice Tomić u režiji Anice Tomić i izvedbi Zagrebačkog kazališta mladih

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolja glumačka ostvarenja u lutkarskim predstavama ili predstavama za djecu i mladež / ženska uloga

Za najbolja glumačka ostvarenja u lutkarskim predstavama ili predstavama za djecu i mladež / muška uloga

Za najbolji praižvedeni suvremeni hrvatski dramski tekst ili najbolju dramatizaciju, adaptaciju, dramaturšku obradu teksta ili dramaturgiju predstave

Jadranka Đokić

za ulogu Djevojke koja želi otići u predstavi *Ovo bi mogla biti moja ulica* Jelene Kovačić i Anice Tomić u režiji Anice Tomić i izvedbi Zagrebačkog kazališta mladih

nominirane su bile i:

1. Nataša Dorčić za ulogu Majke dvaju sinova u predstavi *Ovo bi mogla biti moja ulica* Jelene Kovačić i Anice Tomić u režiji Anice Tomić i izvedbi Zagrebačkog kazališta mladih
2. Helena Kovačić za ulogu Tonkice u predstavi *Kako je Tonkica kupovala kruh* Jasena Boke u režiji Dražena Ferenčine i izvedbi Kazališta Marina Držića iz Dubrovnika

Jerko Marčić

za ulogu Velog Jože u predstavi *Veli Jože* Vladimira Nazora u režiji Zorana Mužića i izvedbi Gradskog kazališta Trešnja iz Zagreba

nominirani su bili i:

1. Pero Juričić za ulogu Platnomjera u predstavi *Priča o konju* Lava Nikolajeviča Tolstoja i Marka Rozovskog u režiji Zvonka Festinija i izvedbi Zagrebačkog kazališta lutaka
2. Radovan Ruždjak za ulogu Kamaglenga Civette u predstavi *Veli Jože* Vladimira Nazora u režiji Zorana Mužića i izvedbi Gradskog kazališta Trešnja iz Zagreba

Anica Tomić i Jelena Kovačić

za najbolji praižvedeni suvremeni hrvatski dramski tekst *Ovo bi mogla biti moja ulica* praižveden u Zagrebačkom kazalištu mladih

nominirani su bili i:

1. Oliver Frljić za najbolji praižvedeni suvremeni hrvatski dramski tekst *Mrzim istinu* praižveden u Teatru &TD iz Zagreba
2. Marijana Nola za najbolji praižvedeni suvremeni hrvatski dramski tekst *Diva* praižveden u Gradskom kazalištu Žar ptica iz Zagreba

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolja glumačka ostvarenja u radiodrami

Vanda Winter

za ulogu Nastenjke u emisiji *Radio-drama: Fjodor Mihajlovič Dostojevski „Bijele noći“* u režiji Stephanie Jamnicky

nominirani su bili i:

1. Sreten Mirović za ulogu Thomasa Mastericka u emisiji *Radio-napetica: Austin James Small-Seamark „Zavrzlama“* u režiji Darka Tralića
2. Srđana Šimunović za ulogu Matilde u emisiji *Radio-igra: Lada Martinac-Kralj „Anđeli na granici“* u režiji Stephanie Jamnicky

Žiri za dramu:

Špiro Guberina (predsjednik), Nina Kleflin-Torre, Božidar Koščak, Tomislav Kurelec, Bojana Radović

Žiri za operu:

Višnja Mažuran (predsjednica), Jana Haluza, Martina Tomčić Moskaljov

Žiri za balet:

Sonja Kastl (predsjednica), Norman Dixon, Bruna Reić Šćepanović

Sa svim žirijima radila je tajnica HDDU-a Marija Filipović.

Za najbolja redateljska ostvarenja u televizijskoj drami

Dario Pleić

za režiju kriminalističke serije *Mamutica* (druga sezona) – 3. epizoda *Redar* (1. dio) i 4. epizoda *Redar* (2. dio)

nominirani su bili i:

1. Ištvan Filaković za režiju serije *Stipe u gostima* (treća sezona) – 4. epizoda *Novi susjed*
2. Snježana Tribuson za režiju serije *Odmori se, zaslužio si* (četvrta sezona) – 3. epizoda *Salon za uljepšavanje*

Nagrada za izniman doprinos kazališnoj umjetnosti

Dramski program Hrvatskoga radija

Nagrada za izniman doprinos kazališnoj umjetnosti dodjeljuje se Dramskom programu Hrvatskoga radija za dugogodišnje djelovanje u promociji hrvatske drame i kazališta i kreativno oblikovanje radiodrame kao posebnog, svom mediju primjerenog umjetničkog izraza. Dramski program Hrvatskoga radija pružio je mnogim našim kazališnim umjetnicima (glumcima, piscima, dramaturzima i redateljima) mogućnost da svoje stvaralačke potencijale realiziraju u ovoj dramskoj vrsti koja ima brojnu publiku, što naročito cijene oni koji žive daleko od kazališnih dvorana i teško ili nikako stižu do njih. O kvaliteti i dometima te produkcije, koju već desetljećima u Hrvatskoj producira jedino Hrvatski radio, govore i brojne međunarodne nagrade, kojima se radiodrama iskazuje kao jedan od u svijetu najcjenjenijih dijelova naše kulture, a posebice dramske umjetnosti.

Nagradu je preuzela Željka Turčinović, urednica Dramskog programa Hrvatskog radija

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolju kazališnu scenografiju
Drama, opera ili balet

Za najbolju kazališnu kostimografiju
Drama, opera ili balet

Za najbolju predstavu u cjelini
Opera

Mojmir Mihatov i Darko Petković

u dramskoj predstavi *Michelangelo Buonarroti* Miroslava Krleža u režiji Dražena Ferenčine i izvedbi Kazališta lutaka Zadar

nominirani su bili i:

1. Dinka Jeričević u baletu *Varijacije u Fado molu* u koreografiji i režiji Huga Viere i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu te u baletu *Grk Zorba* u koreografiji Istvána Herczoga i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Split
2. Ivo Knezović u drami *Gospoda Glembajevi* Miroslava Krleža u režiji Vite Taufera i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Marita Čopo

u drami *Tartuffe* Jean-Baptista Poquelina Molièrea u režiji Marca Sciacaluge i izvedbi Gradskog dramskog kazališta Gavella iz Zagreba

nominirani su bili i:

2. Maja Šarić Ban u drami *Michelangelo Buonarroti* Miroslava Krleža u režiji Dražena Ferenčine i izvedbi Kazališta lutaka Zadar
2. Juraj Žigman za operu *Šuma Striborova* Ivana Josipa Skendera u režiji Ozrena Prohića i koprodukciji 26. Muzičkog biennala Zagreb i Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka

Parsifal

Richarda Wagnera pod dirigentskim vodstvom Nikše Bareze u režiji Kurta Josefa Schildknechta i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Nagradu je preuzela Ana Lederer, intendantica Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

nominirane su bile i:

1. *Adriana Lecouvreur* Francesca Cilèe pod dirigentskim vodstvom Nade Matošević Orešković u režiji Ozrena Prohića i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka
2. *La Gioconda* Amilcare Ponchiellija pod dirigentskim vodstvom Nikše Bareze u režiji Ozrena Prohića i izvedbi 57. Splitskog ljeta

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolje dirigentsko ili redateljsko ostvarenje

Opera

Nikša Bareza

za dirigenta opere *Parsifal* Richarda Wagnera u režiji Kurta Josefa Schildknechta i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Nagradu je preuzela Ana Lederer, intendantica Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

nominirani su bili i:

2. Ivo Lipanović za dirigenta opere *Macbeth* Giuseppea Verdija u režiji Petra Selega i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu
2. Ozren Prohić za redatelja opere *Mazepa* Petra Iljića Čajkovskog u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Opera / ženska uloga

Vedrana Šimić

za ulogu Adriane Lecouvreur u operi *Adriana Lecouvreur* Francisca Cilée u režiji Ozrena Prohića, pod dirigentskim vodstvom Nade Matošević Orešković i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka

nominirane su bile i:

1. Kristina Kolar za ulogu Laure u operi *La Gioconda* Amilcare Ponchiellija u režiji Ozrena Prohića, pod dirigentskim vodstvom Nikše Bareze i u izvedbi 57. Splitskog ljeta
2. Dubravka Šeparović Mušović za ulogu Kundry u operi *Parsifal* Richarda Wagnera u režiji Kurta Josefa Schildknechta, pod dirigentskim vodstvom Nikše Bareze i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Opera / muška uloga

Siniša Hapač

za ulogu Mazepe u operi *Mazepa* Petra Iljića Čajkovskog u režiji Ozrena Prohića, pod dirigentskim vodstvom Mihaila Sinkeviča i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

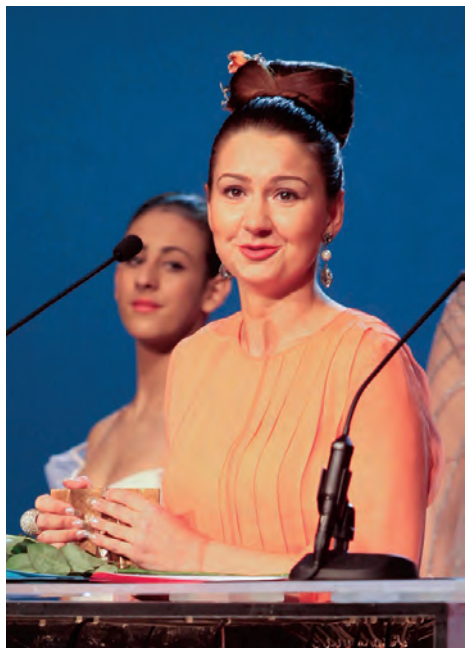
nominirani su bili i:

1. Ozren Bilušić za ulogu Doktora Bartola u operi *Seviljski brijač* Gioacchina Rossinija u režiji Plamena Kartaloffa, pod dirigentskim vodstvom Ivana Repušića i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu
2. Robert Kolar za ulogu Michonneta u operi *Adriana Lecouvreur* Francisca Cilée u režiji Ozrena Prohića, pod dirigentskim vodstvom Nade Matošević Orešković i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka

19. Nagrada hrvatskog glumišta

**Za izuzetno ostvarenje mladih umjetnika
do 30 godina**

Opera / ženska ili muška uloga

Lana Kos

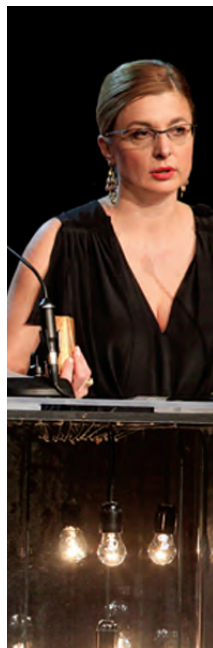
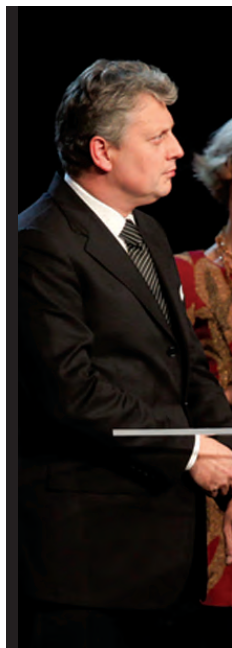
za ulogu Lucie di Lammermoor u operi *Lucia di Lammermoor* Gaetana Donizettija u režiji Damira Zlatara Freya, pod dirigentskim vodstvom Nade Matošević Orešković i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka

nominirani su bili i:

1. Martina Klarić za ulogu Monike u operi *Medij* Giancarla Menottija u režiji Dore Ruždjak Podolski, pod dirigentskim vodstvom Josipa Šege i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Šibeniku
2. Ljubomir Puškarić za ulogu Mlinara Sime u operi *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca u režiji Krešimira Dolenčića, pod dirigentskim vodstvom Roberta Homena i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Za najbolju predstavu u cjelini

Balet

Air

Krešimira Seletkovića u koreografiji Martina Müllera i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu u suradnji s Muzičkim biennalom Zagreb

Nagradu su preuzeli Ana Lederer, intendantica Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, i Berislav Šipuš, umjetnički ravnatelj Muzičkog biennala Zagreb

nominirane su bile i:

1. *Dodir* na glazbu raznih autora u koreografiji Ramija Beëra i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Split
2. *Večer tri baleta – Concerto Barocco, Pet Tanga i Paquita* na glazbu J. S. Bacha, A. Piazzole, L. Minkusa i dr. u koreografijama Georgea Balanchinea, Hansa van Manena i Dereka Deanea i u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Za najbolje koreografsko ili dirigentsko ostvarenje

Balet

Dinko Bogdanić

za koreografiju predstave *Breza* Veseljka Barešića u izvedbi Zagrebačkog gradskog kazališta Komedija

nominirani su bili i:

2. Leo Mujić za koreografiju predstave *Tišina mog šuma* raznih kompozitora u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu
2. Berislav Šipuš za dirigentsko ostvarenje u baletu *Air* Krešimira Seletkovića u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu u suradnji s Muzičkim Biennalom Zagreb

19. Nagrada hrvatskog glumišta

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Balet / ženska uloga

Pavla Mikolavčić

za uloge u baletima *Paquita* Ludwiga Minkusa i dr. u koreografiji Dereka Deanea i *Air* Krešimira Seletkovića u koreografiji Martina Müllera i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

nominirane su bile i:

1. Cristina Lukanec za ulogu Nimfe Syrinx u baletu *Daphnis i Chloé* Mauricea Ravela u koreografiji Staše Zurovca i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka
2. Mirna Sporiš za ulogu Quitri u baletu *Don Quijote* Ludwiga Minkusa u koreografiji Patricka Armanda i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

Za najbolja umjetnička ostvarenja

Balet / muška uloga

Azamat Nabiullin

za naslovnu ulogu u baletu *Grk Zorba* Mikisa Theodorakisa u koreografiji Istvána Herczoga i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Split, za ulogu Marka u baletu *Breza* Veseljka Barešića u koreografiji Dinka Bogdanića i izvedbi Zagrebačkog gradskog kazališta Komedija i za ulogu u baletu *Paquita* Ludwiga Minkusa i dr. u koreografiji Dereka Deanea i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

nominirani su bili i:

1. Andrei Koteles za ulogu Pana u baletu *Daphnis i Chloé* Mauricea Ravela u koreografiji Staše Zurovca i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka
2. Artjom Žusov za ulogu Johna u baletu *Grk Zorba* Mikisa Theodorakisa u koreografiji Istvána Herczoga i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Split

Za izuzetno ostvarenje mladih umjetnika do 28 godina

Balet / ženska ili muška uloga

Daria Brdovnik-Bukvić

za ulogu Janice u baletu *Breza* Veseljka Barešića u koreografiji Dinka Bogdanića i izvedbi Zagrebačkog gradskog kazališta Komedija

nominirane su bile i:

1. Ksenija Krutova za nastup u baletima *Tišina* mog šuma raznih kompozitora u koreografiji Lea Mujića i *Varijacije u Fado molu* raznih kompozitora u koreografiji i režiji Huga Viere i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu
2. Matea Milas za nastup u baletu *Dodir* raznih kompozitora u koreografiji Ramija Bečera i izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Split